

BIBLIOTEKA

Zakl. Nar. im. Ossolińskich

XVI

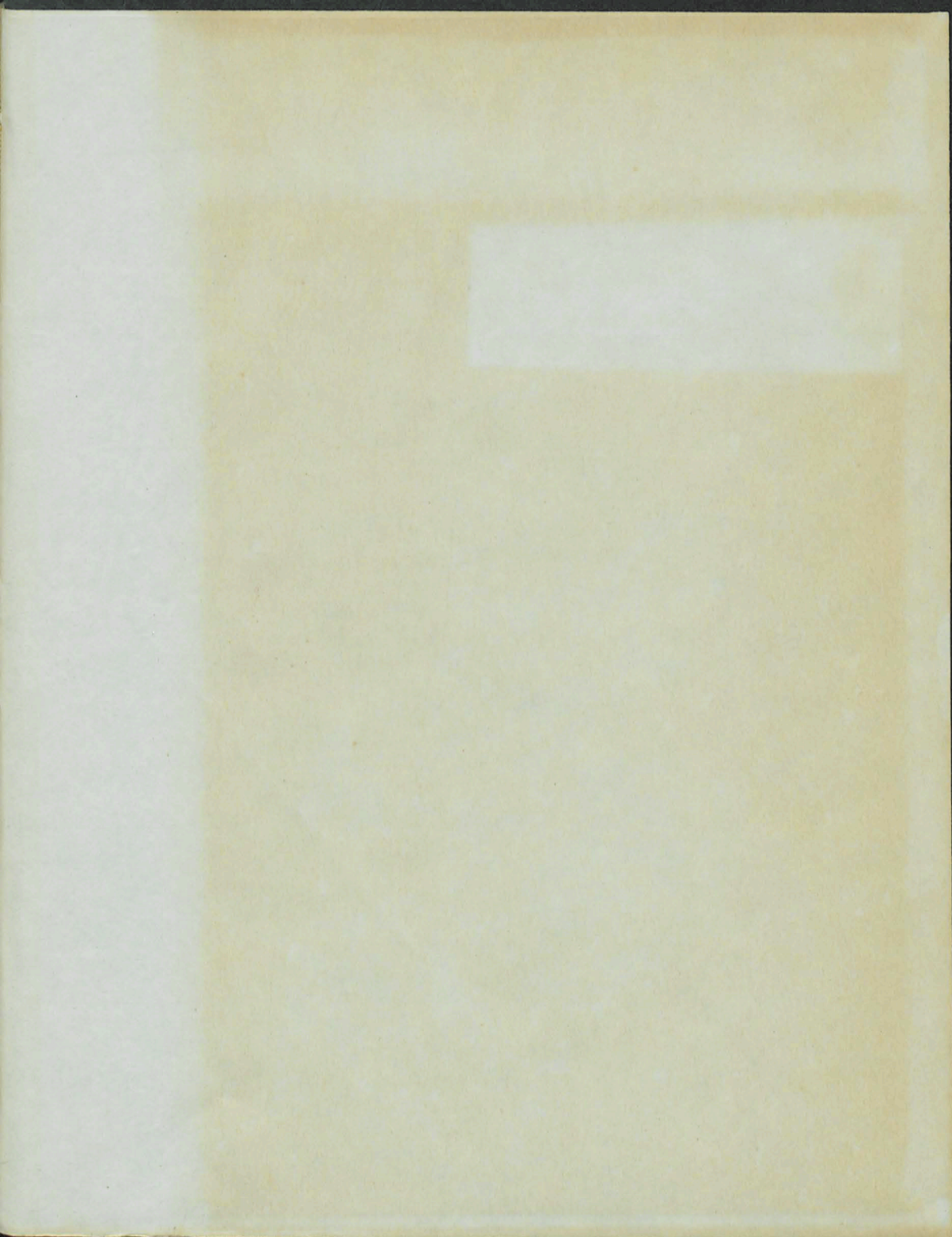
1,212

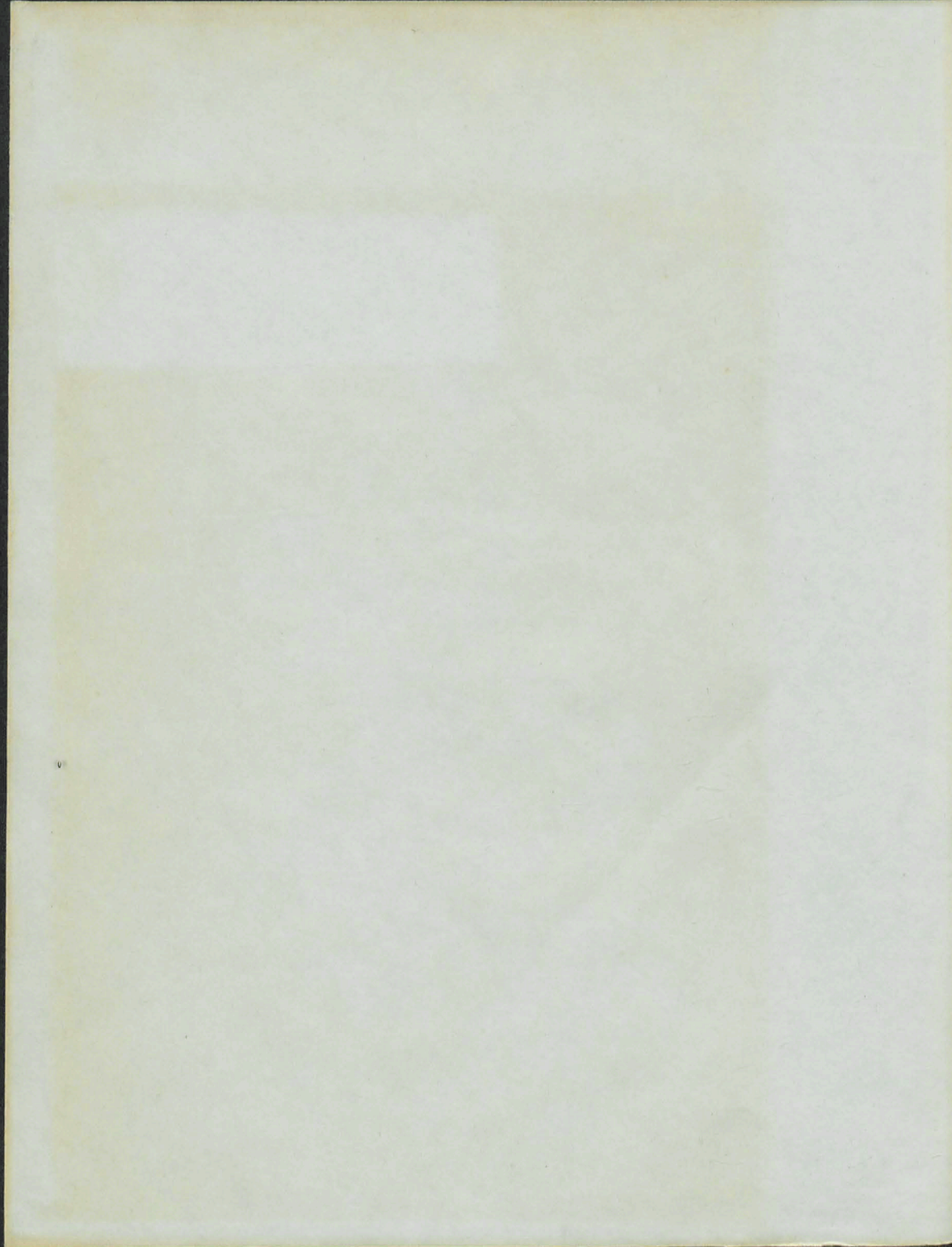
Smalcus w. — in 4186

Smalcus

— Duplex

1465

REFUTATIO DISPUTATIONIS
De
PERSONA CHRISTI,

Quam
ALBERTUS GRAWERUS SS. Theol: D.,
& in Academia Ienensi Profeffor
publicus,
ibidem habuit Anno 1612.

ЗАЛА	
ШКАФЪ	
ПОЛКА	№

Autore
VALENTINO SMALCIO GOTHANO
Coetus Racoviensis Ministro.

69.053

RACOVIAE, 69.053
Typis Sternacianis,
Anno 1615.

XVII-1212-III

REFUTATIO DISPUTATIONIS
D. ALBERTI GRAEWERI
De Persona Christi.

QUESTIONEM constituit Gravverus talem: *An Christus sit æternus Deus*, per æternum intelligens eum, qui principio caret, & partem affirmantem defendendam suscipit. Præfatur autem thes: 3., *se id non ἀπλῶς inde probare, quòd in sacris literis expressè Deus appelletur Christus*. scire se enim, non omnem, qui in sacra scriptura Deus appellatur (cùm vocabulum Deus non sit proprium sed appellativum) æternum Deum esse, sed inde, quòd ejusmodi phrasi Deus dicatur, quæ non nisi æterno Deo in sacris literis tribuitur. Veluti Rom: 9. 5.: *ex quibus est Christus, quod ad carnem, qui est supra omnia Deus benedictus in secula. Amen.* Hac autem loquutione æternum Deum notari, apparere ait thes: 4. ex simili locutione, quæ legitur Rom: 1. 25. Sed, quàm infirmus sit primus hic conflictus, expendat cordatus lector. Ex eo enim, quòd aliquid de Christo dicatur, quod de Deo æterno etiam dicitur, colligit, Christum esse æternum Deum, quo vix aliquid ineptius esse, agnosceret, qui istam argumentationem in syllogismum redigere voluerit. Quis enim non videt, posse unum & idem de duobus diverso respectu prædicari? de uno, quòd natura id habeat, de altero quòd ex gratia. Quis non videt, posse eum etiam Deum super omnia, & benedictum in secula appellari, qui tamen talis ab æterno non fuit? Hæc enim locutio Pauli qualitatem ejus, de quo loquitur, describit: Thesis autem de eo, quod ad quantitatem pertinet, agit.

Hinc Gravverus statim ad ea descendit refutanda, quæ a nostris de hoc loco dici solent. Et primùm quidem recenset, quòd quidam ex nostris de Deo Patre hunc locum intelligant. Quod, etiamsi nos non planè probemus, non est tamen rejiciendum ut aliquid absurdum vel per se falsum; sed quia alter sensus meliùs quàm hic quadrare proposito videatur. Itaque omisso illo priori, quem tamen Vir & eruditissimus & minimè suspectus Erasmus sequitur, videamus, quid adversus alterum dicat Gravverus. Fatemur igitur, Christum esse Deum benedictum in secula: sed negamus eum esse Deum æternum. Nec enim hic exprimitur, an talis ex se vel ab alio: nec an vox *omnia* universaliter sit accipienda (si modò de omnibus rebus, & non de personis potius sermo est. Tam enim *omnes*, quàm *omnia*, vox Græca converti potest.) Potest autem tam is Deus esse benedictus in se-

Idem de duobus diverso respectu dici potest.

2. Cor. 15. 27.

cula, qui talis eſt ex Deo vel Dei gratia, quàm is, qui ex ſeipſo talis eſt. Modus enim habendi aliquid, ipſam habitationem (ut ſic loquar) non adimit. Poſteſt etiam is dici ſuper omnia Deus benedictus in ſecula, cui omnia ab alio ſunt ſubjecta. De hoc verò, ut Paulus loquitur, mani- feſtum eſt, quòd id ita intelligendum ſit, ut excipiat is, qui omnia ei ſubjecit. Ad hoc jam ſic reſpondet Gravverus theſ. 11. *ſi ego hinc Photiniano reſpondere voluero, quòd ex aliis locis probari poſſit, Chri- ſtū ſuā naturā & non tantum dono Dei eſſe ſuper omnia, & idem ex aliis ſcripturæ locis probare contendero, mox igitur ex hoc Paulino dicto Dei- tatem Chriſti æternam demonſtrari non poſſe clamabit, propterea quòd ex illis dictis, in quibus Chriſtum ex ſe & ſuā naturā ſuper omnia eſſe do- cetur, Deitas Chriſti probabitur, non autem ex hoc.* Egrè ſcilicet fere Gravverus, nos iſto modo cum eo agere, quem nemo eruditus im- probare poſteſt: Nempe fruſtra adducit locum, in quo id non habeatur, quod eſt in quæſtione, & præſtare, alium locum afferre, in quo id, quod in quæſtione eſt, vel diſcretè habeatur, vel ex quo illud deduci poſſit.

Theſ. 12. eſt: *ſi reſpondero, nec de Patre dici poſſe, quòd abſolutè ſit ſuper omnia. Cùm non ſit ſuper ſeipſum, mox audire cogar, quòd abſolutè ſit ſuper omnia præter ſeipſum: at filium non eſſe abſolutè præter ſeipſum ſuper omnia, cùm non ſit ſupra Patrem.* Cur verò id audire non debe- at Gravverus, quod eſt veriſſimum? Deum enim eſſe ſuper omnia, quæcunque extra ipſum ſunt, ipſa cogit ratio: Chriſtum verò eſſe ſu- per omnia, quæ extra ipſum ſunt, excepto Patre, ipſa ſunt Apoſtoli- verba.

At Gravverus hoc improbat. Sic enim ait theſ. 13. *Quid itaque dicendum? Primum hoc, quòd ad verſarii ſibi ipſis non conſtant, ac ſibi in- vicem contradicunt, ac propterea in expoſitione hujus loci certi non ſunt.* Theſ. 14. *Contradicunt ſibi invicem, quia quidam de Patre accipi poſſe largiuntur, quidam vero negant. Non conſtant ſibi ipſis: cùm enim de Patre accipiunt, veri & æterni Dei deſcriptionem hiſ verbis contineri largiuntur, imò largiri nolentes volentes coguntur: cùm verò de filio accipiunt, æterni Dei notationem eſſe inſciantur. at unde tanta diverſi- tas? ubi ſcripturæ certitudo? Siccinè ſcriptura exponenda, ut una ea- demque phraſis Patri tributa ſignificet æternum Deum; Filio autem af- ſignata, non? Cur, quæſo, eadem phraſis de Patre accepta, non tat æter- num Deum, de Filio autem accepta, licet prorsus non ſit mutata, non de- notet? Hac ratione ad literam probare, quòd Chriſtus ſit æternus Deus, difficillimum foret, ſi tanta ſcripturæ ambiguitas ac ejus modi coturnus admitti deberet. Sed fruſtra hæc omnia diſſerit Gravverus, & valdè ineptè.*

Ineptè. Nec enim nobis ipsis contradicimus, nec nobis non constamus. Quæ enim in eo contradictio esse potest, si dicamus, verba quædam de Patre intelligi posse, & deinde concessio eo, quòd de Filio intelligi possint, negemus, ex illis deduci, quòd deducere nituntur adversarii? Hac ratione omnes, qui in argumentis solvendis utramque præmissarum negant, contradictionis vitio laborare dici possunt, quòd est absurdissimum. Quomodo porro is sibi non constat, qui verbis, diverso respectu consideratis, diversum attribuit sensum? Nonne hoc ipsa permittit, imò cogit sana ratio, præsertim si id sacra etiam scriptura comprobet, ut hic fieri videmus. Hac enim docet, Deum Patrem esse æternum Deum: Christum verò Deum a Deo patre effectum. Quanquam captiosè dicitur, hæc verba Pauli esse notationem æterni Dei. Nec enim ex his verbis probari potest ulla ratione, Deum Patrem esse æternum, quia sit Deus super omnia benedictus in secula: sed si de Patre accipiantur, conceditur, ea de æterno Deo dici, quia aliunde constet, Deum Patrem esse æternum, quòd, si aliunde non constaret, ex his verbis colligi necessariò minimè posset. Ineptissimum autem est, si ita scriptura explicetur, interrogare, ubi scripturæ certitudo? Quasi diversa scripturæ intelligentia scripturæ certitudini derogare possit, cum potius diversa scripturæ intelligentia scripturæ ipsius certitudinem asserere videatur. quæ scilicet sive hoc sive illo modo intelligatur, tamen nihil fallere contineat. Quòd verò incommodum prospicit Gravverus, si hac ratione scripturam explicemus, nempe difficillimum fore, ad literam probare, quòd Christus sit æternus Deus, id ipsi quidem dolere potest, at veritati nihil obest. Non tantùm enim difficillimum, sed prorsus impossibile est, non dicam ad literam, sed nec per ullam rectam consequentiam probare, Christum esse æternum vel ab æterno Deum.

Theſiſ: est: Deinde sciendum, quòd argumenti nostri vis, non sit nudè & crudè hæc, vel quòd Christus sit Deus; probè enim novimus, non omnem, qui quoquomodo in scripturis Deus appellatur, æternum Deum esse: vel, quòd Christus est super omnia: didicimus enim & hoc, quòd Christus in tempore à Deo Patre sit exaltatus longè super omnia Eph: 1. v. 21. sed tota phrasis, præcipuè autem quòd dicitur Deus benedictus: quotiescunque enim aliàs in sacris, Deus benedictus, appellatur, toties æternus Deus intelligitur (vide Luc: 1. v. 68. 2. Cor 1. v. 3. & cap: 11. v. 31. Eph: 1. v. 3. & 1. Pet: 1. v. 3.) In angustias semetipsum conjicit Gravverus magnas. Nam si nec ex voce Deus, nec ex verbis super omnia, argumentum deducit, jam, unde illud deducat, vix habiturus est, ut in sequenti theſi videbimus. Nunc dico, falli & fallere Gravverum, dum

ait, quotiescunque aliàs in sacris Deus benedictus appellatur, toties æternum Deum intelligi. Non ideo enim Deus æternus intelligitur, quia de eo dicatur, quòd sit Deus benedictus: sed quia de Deo benedicto ea dicuntur, quæ evincunt, eum esse Deum æternum, qualia sunt, vel Dominus Deus Israël, vel Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi. Hic enim est verè æternus Deus. Quod si addita non essent, ex solis verbis Deus benedictus, æternus Deus colligi nunquam posset. Quamquam alio etiam sensu dicitur de Deo in locis a Gravvero citatis (si excipias eum, qui est 2. Cor: 11. 31.) Deus benedictus, quàm in hoc loco Rom: 9. Nam Luc: 1. 2. Cor: 1. Ephes: 1. & 1. Pet: 1. vox *Benedictus* prædicati locum habet, & tantumdem valet, ac si dictum esset, Benedictus sit, hoc est concelebrandus est Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi: At in loco Rom: 9. & 2. Cor: 11. vox *benedictus*, cum voce Deus per appositionem juncta est, & ejus qui Deus appellatur, singularis quædam commendatio est.

Thef: 16. est: Sic igitur argumentum nostrum formo: Quicumque est Deus benedictus super omnia in secula, is est æternus Deus: hæc enim est nota æterni Dei Rom: 1. v: 25. Atqui Christus Rom: 9. v: 5. dicitur Deus benedictus super omnia in secula. Ergo Christus est æternus Deus. Pro probatione majoris propositionis rursus quero: cur illa particula Rom: 1. v: 25. æterni Dei sit descriptio, quando Patri tribuitur, non autem cum de Filio Rom: 9. v: 5. usurpatur: Sicuti enim ibi est descriptio creatoris, sic etiam hic Filii. Negamus majorem, & apertam consequentis in ea fallaciam committi dicimus. Paulus enim de Deo æterno dicit, eum esse Deum benedictum in secula: at non dicit, quicumque est Deus benedictus in secula, eum esse æternum Deum. Itaque non querendum erat Gravvero, quare particula illa Rom: 1. sit æterni Dei descriptio, quando Patri tribuitur, non autem, cum de filio Rom: 9. usurpatur; sed docendum erat, hanc phrasin non posse nisi de Patre accipi. Ad quæstionem autem sic respondemus: Rom: 1. verba, qui est benedictus in secula, æternum Deum significant, quia de creatore, vel de eo, qui creavit, disertè prædicantur; Rom: autem 9. eadem verba, æternum Deum non significare dicimus, quia de Christo, qui est secundum carnem ex patribus, dicta sunt. Ut igitur certum est, eum, qui creavit, esse Deum æternum: sic is, qui ex patribus oriundus est, æternus Deus esse nullo modo potest. Potest autem uterque, hoc est tam Deus æternus, quàm Deus ex patribus oriundus, esse benedictus in secula, alter naturâ, alter Dei dono.

Thef: 17. est: Addo & hoc, quòd licet scriptura passim tradat, quòd Pater Filium seu Christum exalta verit super omnia, nullibi tamen dicitur,

eur, quòd eum fecerit Deum super omnia : cum igitur super omnia consti-
 tutus esse dicitur, hominem seu humanitatem ipsius notari largimur:
 cum verò non simpliciter super omnia; sed Deus & quidem Deus benedi-
 ctus in secula super omnia esse dicitur, Deitatem æternam notari conten-
 dimus, quòd ex iis locis apparet, in quibus de Patre hæc locutio effertur.
 Sed & hoc frustra totum est. Primum Gravverus id, quod est in prin-
 cipio, petit. Nunc enim quæstio instituta est principalis de eo, an
 Christus sit æternus Deus: & tamen Gravverus eo ipso scripturas ex-
 plicat, quòd Christus sit Deus, nempe æternus. Deinde etiam si scri-
 ptura nusquam *ὁ πῶς* diceret, quòd Deus Pater Christum fecerit
 Deum super omnia: tamen ideo dici non posset, eum non esse fa-
 ctum tale a Deo Patre. Satis enim est, si aliis verbis id scriptura di-
 cat, quæ his vel æquipolleant, vel ex quibus hæc pendeant. Talia au-
 tem sunt, cum dicitur: Deum omnia subiecisse sub pedes ejus: dedisse
 illi omnem potestatem in cælo & in terra; donavisse illi nomen,
 quòd [est] supra omne nomen, & his similia. De quo enim ista præ-
 dicantur, is non potest non esse Deus super omnia benedictus in se-
 cula. Denique quid est aliud, quòd Deus Iesum fecit Christum & Do-
 minum, quàm quòd eum Deum fecerit? Deitas enim Iesu, in eo con-
 sistit tantum, & ulterius non extenditur, quàm quòd est Christus &
 Dominus. Vnde etiam creberrimè, cum summa ejus dignitas asseri-
 tur, Christus, vel Dominus, & unus Dominus appellatur: imò ex eo &
 iam adversarii colligunt, eum esse Deum unum, quia sit Dominus u-
 nus. Hilarius certè & Ambrosius in loco Act: 2. loco Domini, legunt
Dei, hoc modo; Fecit eum Deum & Christum.

Et hæcenus quidem argumentatio fuit Gravveri: Nunc ad
 ea refutanda accedit, quæ nos adversus sententiam ejus asserre so-
 lemus, & primum *obstrepere ait Catechismum nostrum*. Ergo non
 possumus absque offensione Gravveri contradicere illi, quantum-
 vis eum errare persuasum habeamus? Sed, hoc misso, videamus,
 quomodo nostra confutet. Dicimus, duos futuros naturâ Deos, si
 Christus etiam sit æternus Deus, & si is apud alterum fuerit. Respon-
 det Gravverus th: 19. hoc modo: *Absurdum non est, si rectè intelliga-
 tur: non sequitur, Duos esse naturâ Deos, quorum unus naturâ Deus, fue-
 rit apud alterum naturâ Deum, quod absurdum & impium esse ipsi ul-
 trò fatemur: sed hoc tantum sequitur: duos esse, hoc est, duas personas es-
 se, quarum non quælibet sit peculiaris naturâ Deus, sed quæ sint numero
 unus idemque naturâ Deus, & quarum una fuerit apud alteram, quod
 absurdum non est.* At istud, quod rectè intelligi vult Gravverus, in-
 telligi non potest: imò falsum esse intelligitur, Nam si duæ sint per-
 sonæ

1. Cor: 15. 27.

Matth: 28. 18.

Phil: 2. 9.

Act: 2. 36.

Hilar: lib: 5. de
 Trinitate.
 Ambros: lib: 1.
 de fide ad Græc
 anum.

sonæ æquæ divinæ, jam duæ erunt substantiæ æquæ divinæ. Cùm persona aliud nihil sit, quàm substantia individua intelligens, &c. Si verò sunt duæ substantiæ æquæ divinæ, nonnè erunt duo naturæ Dii, quod impium & blasphemum esse ultrò fateatur Gravverus. Non animadvertit scilicet Gravverus, se in hac ipsa sua responsione crasse iterum principium petere, dum statuit, in Deo naturam vel substantiam differre a persona, & personas esse plures quàm naturas. Cùm tamen multiplicatis personis, substantias etiam multiplicari, prorsus necesse sit.

Deinde dicimus, Apostolum affirmare, quodd hic Deus benedictus, sit ex patribus. Deum verò æternum ex patribus esse non posse. Gravverus primùm insultat nobis, quodd de Christo locum hunc quidam intelligamus, quidam de Patre compropodè exponi posse asseramus, & ait: *En consensus!* Sed, quàm sit puerilis ista insultatio, paulò antè dictum fuit. Deinde sic respondet thes: 21. *Absurdum est attribui ei, qui naturæ est Deus, & non simul homo. Christus autem est naturæ quidem Deus; sed & simul naturæ homo. Citra igitur omnem absurditatem Christo, quæ homo est, attribui poterit, quodd sit ex Patribus, licet quæ æternus Deus, ex Patribus non sit.* Egregia sanè disputandi ratio, eo ipso, quod in controversia est, simpliciter prolato, controversiam dirimere velle. Si Christus est naturæ Deus: Si est æternus Deus, cur hîc quæratur: An Christus sit æternus Deus? Et tamen, nisi hac ratione nobiscum agant adversarii omnes, homines alioquin doctissimi & acuti, nihil unquam habebunt, quod adversum nos proferant. Vnde ad oculum videre est, eos jam a veritate victos esse: cedere autem hactenus illi nolle.

Porrò quid nos ad istam distinctionem tollendam afferamus, recenset Gravverus thes. 22. Nempe duas essentias seu naturas proprietatibus differentes, veluti est mortalis & immortalis, principium habens & principio carens, mutabilis & immutabilis, nullo modo in una persona uniri posse. Tales autem esse divinam & humanam naturam. Et ad id respondet thes: 23. *Majorem præcisè negamus, non solum, quia ab adversariis nullà vel verisimili saltem ratione probatur: sed etiam, quia exemplo animæ & corporis, quæ in unâ personâ hominis ununtur, solidè refutantur.* Ego verò dico, non nostrum ad distinctionem Gravveri tollendam argumentum, sed probationem istius distinctionis, quam nos jure rejicimus, afferendam fuisse Gravvero. Quod enim hoc est imperium, distinctionem aliquam ad argumentum dissolvendum nudè proponere, & ita adversarium contemnere potius quàm refellere? Dico iterum, Gravverum parum rectè argumentum

gumentum nostrum concepisse. Nam non de essentiis vel naturis, quæ proprietatibus sint differentes, ut habet Gravverus, sed de naturis vel essentiis, quæ proprietatibus sint contrariæ, disertè loquimur. Dico porro injuriâ Majorem a Gravvero negari, & probationem ejus a nobis postulari. Nititur enim eo canone, qui longè est ubatissimus & verissimus, quòd contraria invicem se tollant: Nititur etiam eo, quòd manifesta foret contradictio, si dicatur, vel duas contrarias, vel duas etiam diversas substantias, de uno & eodem subjecto absolute prædicari, atque hac ratione simul in eo esse posse. Tot enim res diversas esse necesse est, quot sunt diversa formæ essentialis. Dico denique, non nisi desperationem ea verba Gravvero expressisse, quòd exemplo animæ & corporis, quæ in una hominis persona uniuntur, solidè refutetur nostra ista Major. Nunc enim nobis sermo est de substantiis, ut ita dicam, perfectis, quarum quælibet per se consistit, quales in Christo duas non consistere, ipsimet adversarii fatentur, dum negant, Christum esse perfectum hominem & humanam personam. Itaque frustra Gravverus exemplum de anima & corpore huc adducit & defendit, vel nostram etiam hanc responsionem refutare conatur, dum ait thes: 25. *Respondeo, est Elenchus κατὰ τὴν. Negatio modi non tollit rem ipsam. Licet anima & corpus aliter uniuntur, attamen uniuntur, quod sufficit: non enim modum unionis argumentum adversarii; sed ipsam unionem impugnabat: Ostensum autem fuit exemplo anime & corporis, duas naturas seu essentias proprietatibus discrepantes in una persona uniri posse, quod sufficit. Quid enim facilius fuit, quàm cogitare, nos non adeo bardos esse, qui nesciamus, duas substantias contrarias suo modo posse ad unam personam constituendam concurrere, tanquam duo ad tertium quid constituendum. hoc enim pueri in scholis nôrunt: sed dum dicimus, duas contrarias substantias non posse in unam personam coire, hoc ita intelligere, ut scilicet utraque essentialiter de illa prædicetur, & utraque per se subsistat, licet id in Catechesi, ubi brevitati studetur, non addiderimus. Non sufficit igitur ostendisse, posse quodam modo duas contrarias substantias ad unam personam constituendam concurrere: sed docendum præterea est, si validum debet esse adversariorum exemplum, eo modo concurrere, ad Christum constituendum, Deum & hominem, quo concurrunt anima & corpus ad constituendum hominem.*

Fallit autem Gravverus, dum thes: 26. sic ait: *Que autem ratio consequentiæ? anima & corpus aliter uniuntur in una persona, quàm nostræ Ecclesie duas naturas in Christo uniri dicunt. Ergo due nature in Christo non uniuntur: an non & sic? Equus non est talis animalis species.*

cies, qualis homo. Ergo Equus non est animal? Negata specie non tollitur genus. Nec enim nos sumus, qui ita argumentamur: sed Gravverus est cum suis, qui, demonstraturus vel declaraturus rem, ut sacris literis ita etiam rationi contrariam, quomodo scilicet uniantur duæ naturæ in Christo, exemplum unionis animæ & corporis affert. Quod nos repellimus, ostensa differentia tali, inter hanc in homine animæ & corporis, & illam in Christo duarum naturarum unionem. Quod ad exemplum repellendum an sufficiat, iudicent eruditi.

Porro, cum dicimus ad id, quod modò indicatum est, explicandum, duas naturas, quarum quælibet personam faciat, non posse uniri in una natura aliter, quàm ut sint duæ personæ, sic respondet Gravverus thes. 28. *Respondeo: naturam humanam, in Christo peculiarem aut per se personam facere aut esse, nunquam docuerunt nostræ Ecclesiæ, nec necessum est, ut doceant, quicquid Catechismus pag. 57. dicat. At hoc est Gravvere, quod causæ vestræ prodit vitiositatem. Nam si Christus verus homo est, quomodo non erit persona humana? & qui illud de Christo prædicat, quomodo non necessarîo etiam hoc de illo prædicare tenetur? cum nulla scriptura, nulla figura, nullus loquendi modus patiatur, ut is non sit persona humana, qui homo est: Imò personâ, homo est. Et qui Christum veram humanam personam esse negat, is verum etiam hominem eum esse, ut neget necesse est, & sic tantum non negat, Iesum esse Christum. Quod istud est Satana, in excogitando Filio Dei alio præter & ante eum, qui ex virgine Maria natus fuit, astutiæ & audaciæ plenum stratagemata. Quantò verò præstabat dicere, Iesum esse Deum, non naturâ sed dignitate. hoc enim & sacræ literæ & sana ratio permittit, quàm affirmando, Christum esse Deum naturâ, negare eum esse humanam personam, & proinde verum hominem? quo summa Deo gloria, humano verò generi summa adimitur consolatio, de quo aliàs.*

Docemus etiam, sacris literis repugnare divinam in Christo naturam. Hæ enim tradunt, unum tantum esse Deum naturâ, eumque Patrem esse disertè testantur, Ioh: 17. 3. 1. Cor: 8. 6. Ephes: 4. 4. Respondet Gravverus thes. 30. in hunc modum: *unum esse Essentiâ concedimus; sed non personis. In locis allegatis Filius non excluditur, nisi ex loco 1. Cor: 8. Patrem non esse Domium simili jure probare voluerimus.* Digna sanè Gravveri eruditione responsio. Nos probamus, Christum non habere divinam naturam, & proinde non esse plures unâ personas divinas, adductis evidentissimis sacrarum literarum testimoniis: Gravverus responder, Deum esse unum non personis. Quid ineptius in disputando dici potest? Filium non excludi in locis allegatis,

allegatis, obscurè dictum est. Non excluditur quidem simpliciter. nam & filii cognitio ad vitam æternam necessaria est: sed, ab uno Deo excludi eum, nimis disertè ipsa verba testantur. Nam in primo dicitur, Vitam æternam esse in eo, si quis cognoscat Patrem, qui est solus verus Deus, & si quis cognoscat etiam Iesum Christum, quem Pater ille misit. Vbi, ut is, qui est missus, non potest esse, ille solus verus Deus vel Pater: sic vicissim ille qui est solus verus Deus, nullo modo esse potest is, quem ille misit. In secundo loco, ut Pater, Dominus ille, per quem omnia & nos per ipsum, esse nequit: sic nec Iesus Christus, Pater ille ex quo omnia & nos in ipsum. Non potest quidem probari ex hoc loco, Patrem non esse Dominum, quod pueriliter objicit Gravverus: sed eum non esse, suo modo, illum & talem Dominum, de quo & quali Paulus hic loquitur, jure probari potest. Nunquam enim Deus Pater, Dominus per quem omnia, scilicet aliquis alius faciat, & per quem nos, ad Deum scilicet adducamur, quòd utrumque de Christo dici potest & debet, ullo modo esse potest.

Objicere nos secundò ait thes: 31. quòd Christus sit naturâ homo Ergo non esse naturâ Deum. Ipse verò statim sic respondet: *Utrumque verum est de Christo, propter unionem personalem.* Sed quàm calva sint ista omnia, jam puto ex iis constare, quæ paulò ante diximus. Nos enim, dum dicimus, Christum esse naturâ hominem, ita id accipimus, quòd Christus sit vera persona humana. Hoc enim & ratio postulat, & sacræ literæ testantur. Nec unquam auditum fuit, eum esse verum & naturâ hominem, qui non habeat propriam subsistentiam & personam: Imo monstrum hominis is prorsus censendus est, qui, homo eùm nominetur, persona humana non sit. posita verò Christi persona humana, eò quòd homo sit, parumné constat, impossibile esse, ut idem Christus sit personâ Deus?

Tertiò nos ex scripturis ait objicere, quòd Christus omnia, quæ habet, ex dono habet, & respondet, *secundùm carnem assumptam: non verò divinam naturam.* Sed & objectionem nostram malè concepit Gravverus: & inutilis est ad eam allata responsio. Nam nos non simpliciter dicimus, Christum omnia habere ex dono, sed addimus, Patris. Hinc enim necessariò sequitur, eum non esse eundem naturâ Deum, qui Pater est. Quid enim opus, vel quomodo possibile fuisset, ut Christus aliquid ab alia persona dono acciperet, si idem esset Deus, qui est illa persona, a qua accipit? poterat enim hoc a seipso accipere, imò non poterat non accipere, vel etiam habere, quod accepit. Responsio verò superiorum similis est. Nos naturâ divinam argumentis impugnamus: Gravverus argumenta nostra affirmatione nuda natu-

rarum solvit. Quod ibi, ubi rerum ipse potitur, licere ei videmus: ac inter eos, qui magisterio illius non sunt subditi, vix aliquid exhibitione dignius excogitari potest.

Quartò objicientes nos facit, Christum sua opera nullibi sibi ipsi, sed Patri suo accepta referre, & responderi: *& sibi & Patri, & quidem toties, quoties se Patri æqualem esse docet.* Sed & objectio malè iterum formata est. non enim dicimus absolutè, Christum non sibi ipsi opera sua accepta referre, sed cum additione hac expressa, *nec ulli sue divinæ naturæ.* non nescimus enim, Christum sibi etiam opera sua tribuere, quatenus potestate in se manente, datâ licet, ea fecit: Et responsio ineptissima est. Potuit enim Christus sibi tribuere opera, & sic, æqualem se esse Deo, dicere, quatenus ipse ea virtute Patris fecit: nec ramen divinæ in se naturæ, ut jam diximus. Imò si Christus secundum divinam naturam opera fecisset, nunquam dicere debuisset aut potuisset, se illa ex se non facere. Nam quod aliquis potest ex se ipso secundum partem vel naturam unam, eamque præcipuam, id de se simpliciter negare non potest, & ista naturarum distinctio nullum prorsus, in hujusmodi negantibus propositionibus, locum habet. Et hæcenus unum est Gravveri argumentum.

Alterum est thes. 34: *Quicumque ita vocatur Deus & Filius Dei, ut Deo Patri sit æqualis, is est verus & æternus Deus. Atqui Christus ita vocatur Deus & Filius Dei, ut sit æqualis Deo Patri.* Job: 5. v: 18. Phil: 2. v: 6. *fatentibus etiam ipsis adversariis, Francisco Davidis in disput: Transylv: act: 3. diei & act: 4. diei litera N 3. Christophoro Ostorodo disput: Germanicâ Tradelio opposita part: 1. cap: 7. pag: 49. & part: 2. cap: 11. pag: 190. Ergo Christus est verus & æternus Deus.* Hujus syllogismi majorem nos negamus directè: Ad minorem etiam respondemus, Christum esse Patri æqualem non simpliciter, sed secundum quid. Videamus, tum quomodo majorem suam Gravverus comprobet, tum an limitatio minoris, quam nos afferimus, vera sit. Probat ergo majorem suam Gravverus thes. 36. his verbis: *Nulla enim creatura creatori, nec finitum infinito æquale esse potest.* At hoc axioma iterum falsitatis arguimus. nec enim in sacris literis, nec in sanaratione fundatum est. Illæ enim testantur, Iesum Nazarenum, qui Patri usque ad mortem fuit obediens, Deo esse æqualem: Hæc verò non prohibet, quominus creatura sit creatori æqualis, id est, nulla est in eo contradictio, si dicatur creatura æqualis esse creatori, si ita velit creator: Imo hoc est negare quodammodo creatorem, si quis neget, eum posse aliquid sibi æqualem facere.

Iam antequam ad mihiorem examinationem descendamus, videndum est,

dom est, quid adversus argumentum nostrum, quod ex æqualitate Christi cum Deo deducimus, respondeat Gravverus. Argumentum nostrum est: Christus est æqualis Deo summo: Ergo non est Deus summus. Nemo enim sibi ipsi æqualis esse potest. Responsio Gravveri est thes. 36. Respondeo: ludunt adversarii in voce, Deus, quæ quandoq; communiter accepta significat omnes tres personas, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, ut Deut. 6. v. 4. quandoque autem limitatè certam personam, vel Patrem duntaxat, ut Iob. 3. v. 17. vel Filium duntaxat, 1. Timoth. 3. v. 16. quandoque Spiritum sanctum. Cum autem dicitur: Filius est æqualis Deo, Pater intelligitur. Atque sic largimur consequentiam. Filius est æqualis Deo Patri. Ergo non est Deus Pater. Inferim tamen Deus est, quia æqualis Patri. Nulla enim creatura creatori, nec finitum infinito æquale esse potest. Expende lector benevole, uter nostrum ludat in vocabulo Deus. Num is, qui dicit, vocem Deus unam tantùm naturam & personam Patris significare: num is, qui dicit, vocem Deus, jam communiter tres personas, Patrem Filium & Spiritum sanctum, jam limitatè certam personam, vel Patrem, vel Filium, vel Spiritum significare? Nonne hoc est rationi nuncium remittere, unum tres, & tres unum constituere? Expende porro, an non is crasse principium petat, qui, cum disputatur, utrum præter Deum Patrem sit aliqua persona divina, quæ naturam divinam habeat; & argumenta, quæ id falsum esse demonstrant, afferuntur, ea ita solvat, quod in Deo sint plures personæ? Expende deniq;, qualis sit distinctionis istius absurda probatio. Voce Deus communiter accepta, omnes tres personas significari ait Deut. 6. 4. At ibi nulla istius rei mentio, nulla verisimilitudo, nullum vestigium. Sic enim verba habent: *Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus unus est.* Pudeat igitur Gravverum istius audaciæ & temeritatis. Personam Patris significari voce Deus credimus & contendimus: Filium etiam Deum appellari credimus, sed alia ratione, quàm Patrem. Christus enim Deus tunc, cum vox ista subjecti locum habet, nusquam appellatur: & quando Deus appellatur, vox ista articulo in Græco caret, vel saltem tale adjunctum habet, & ita constructur, ut vis articuli frangatur. In loco 1. Tim. 3. 16. Christum non appellari Deum, ex refutatione vindictarum Incarnationis ad oculum, ut spero, patebit. Spiritum autem sanctum, Deum, sive eo modo, quo Pater, sive eo, quo Christus, Deus appellatur, appellari, plane falsum est. Itaque Gravverus etiam nullum locum asseripit, in quo Spiritus sanctus Deus appelletur, quod tamen facere tenebatur, nisi dogma Trinitatis suæ suspectum reddere voluit. Nam si Spiritus sanctus, Deus non appellatur usquam, quomodo persona divina esse poterit?

Quomodo vox
Deus Christo tri-
buatur.

Spiritus sanctus
Deus non appel-
latur.

teſt? Si Spiritus ſanctus perſona divina non eſt, quomodo ſalva erit
 Gravveri Trinitas? Sed hac de re nuper plura ſcripſimus in refutatio-
 ne libelli Martini Smigleci Ieſuitæ, cui tituluſ fecit, *Verbum Caro factuſ
 eſt*, cap: 28. Hactenus vidimus, quod ad Majorem argumenti Gra-
 vveriani pertinet: Nunc minorem etiam expendamus. Dicimus,
 Chriſtum eſſe æqualem Deo Patri, non ſimpliciter, ſed ſecundum
 quid. idque explicamus etiam, ubi opus eſt, nempe potentiã, quã
 Chriſtus tum in terris degens, tum in cælos exaltatus, ea potuit & po-
 teſt præſtare, quæ ſolus Deus præſtare poteſt, cujus conſequens fuit
 & eſt, divinus cultus, qui Chriſto & olim tributus fuit, & nunc etiam
 tribuitur. Verum autem id eſſe, docemus inter alia per plurima arg-
 gumenta, illis etiam, quæ Gravverus recenſet, quod Pater ſit Chriſto
 major, & quod filius a ſeipſo nihil facere potuerit. Majoritas enim &
 æqualitas abſoluta, contraria ſunt: De eo verò, qui Deo abſolutè æqua-
 lis eſſet, dici non poſſet, cum nihil a ſeipſo facere. Ad hæc quid re-
 ſpondet Gravverus? ait theſ: 39: *cum Deus ſimpliciter & in infinitum
 ſit omni creatura ſuperior, impoſſibile eſt, ut ulla creatura Deo creatori
 aliqua in parte ſit æqualis.* At hæc mera affirmatio eſt, ſacris literis &
 ſanæ rationi contraria, ut ſuprà docuimus. Quomodo igitur eam ita
 nobis obtrudit importunè Gravverus? Ait iterum theſ: 40: *Deinde:
 Si Filius Deo Patri eſt æqualis in operando: Ergò etiam in potentia: om-
 nis enim operatio præſupponit potentiam, & nullus effectus eſt ſupe-
 rior ſuã cauſã uni vocã. Cum itaque ab adverſariis ipsis Patri & Chriſto
 tribuatur idem effectus, & quidem longè alia ratione, quàm Apoſtoliſ,
 qui Deo Patri nullibi æquales dicuntur, neceſſariò etiam Filius cum Pa-
 tre ejusdem potentiæ erit: Si ejusdem potentiæ, etiam ejusdem eſſentiæ,
 ſiquidem potentia divina nihil aliud eſt, quàm Eſſentia divina: unde
 Chriſtus Job: 10. v: 30. inquit: Ego & Pater unum ſumus. Cauſa æquali-
 tatis non eſt, quod Filius hanc poteſtatem a ſe habet, ſed quod eandem
 prorsus & totam habet, quàm & Pater, ita ut quæcunque agit Pater,
 eadem & Filius *ὁμοίως* agat. Concedimus, Chriſtum æqualem eſſe
 Patri potentiã, & quidem longè alia ratione, quàm Apoſtoliſ; addo eti-
 am, quàm omnes alii dii tum terreſtres tum cæleſtes: Sed negamus, e-
 um eſſe æqualem prorsus. Effectus operationis æqualis eſt: at cauſa o-
 perationis inæqualis. Iſtam porrò ſophiſticationem, *Si ejusdem po-
 tentiæ, etiam ejusdem eſſentiæ*, ita detegimus. Si ejusdem prorsus
 potentiæ eſſet Chriſtus, eſſet etiam ejusdem eſſentiæ. At quia non
 ejusdem prorsus eſt potentiæ, ſed tantum ejusdem generis, cujus
 ea eſt, quæ in Deo ineſt, potentiæ eſt Chriſtus, idèd nihil valet iſta
 Gravveri ratiocinatio. Potentiã divinã nihil aliud eſſe quàm eſ-
 ſentiã,*

sentiam, parum rectè dicitur. nam potentia Dei communicari potest, essentia verò minimè: & si rectissimè dictum esset, tunc demum verum est, quando de potentia Dei absolutè accepta, quam nos in Christo inesse negamus, sermo est. Verba Christi Ioh: 10. *Ego & Pater unum sumus*, huc nihil faciunt, tum quòd non necesse sit, ea de unitate potentia accipi: tum quòd non consequatur, ex unitate potentia, unitas essentia. Possunt enim duo unum esse potentia, quatenus alter eam habet naturâ, alter dono. Et quia essentia Dei numero una tantùm est, impossibile prorsus censendum est, posse aliquem alium potentia divina absolutè esse participem. Vnde constat, caprisosè conjungi a Gravvero eandem & totam. Possunt enim habere potentiam eandem genere, duo: at, si totam haberent uterque, jam eandem numero haberent, quod contradictionem implicat.

His ita expeditis, responder ad ea Gravverus, quæ ipsemet nostro nomine sibi objecerat. & primùm quod attinet ad id, quod Pater major filio dicitur, sic se expedit thes: 41: *Nec obstat, quòd Pater Filio major dicitur: secundùm quid enim id est accipiendum, nempe, de humana filii natura. Quia enim contradicentia predicata de Christo predicantur, quæ non nisi positis duabus in eo naturis conciliari possunt, idcirco easdem in Christo etiam agnoscere cogimur.* At ego dico: Gravverum strenuè principium petere. Nunc enim quæritur, an Christus aliam, quàm humanam naturam habeat: & tamen Gravverus dicit, de Christo aliquid affirmari, secundùm hanc vel illam naturam. Præterea, quomodo Christus dicere potuit, Patrem se esse majorem, vel, quod idem est, se non esse tam magnum, ut Pater est, si respectu naturæ unius, ejusque potissimæ, tam magnus fuit, ut Pater? Quod enim de parte una, eaque potissima verum est, id simpliciter de toto negari non potest. Vt v: 8. id quod de anima hominis verum est, nempe, eam meditari, id de homine ipso simpliciter negari non potest, etiamsi corpori, illud meditari, non competat. Regula verò ista Gravveri prorsus erronea censenda est. Vt enim nulla contradicentia de Christo predicantur uspiam: sic nec duas in Christo naturas agnoscere cogimur. Opponi autem istæ regulæ hæc multò rectior potest: *Quia Christus naturâ homo est, persona humana ut sit necesse est, & sic persona divina esse non potest: Quæ verò de Christo predicantur in speciem contraria, ea omnia conciliari possunt, si simul in Christo consideretur natura humana, & divinitas muneris.*

Ad alterum, quòd filius a seipso nihil facere possit, sic respondet thes: 42. *Quod verò ipse salvator dixit: Filius non potest à seipso quicquam facere, nisi quod Patrem viderit facientem, non significat aliquam imbecilli-*

imbecillitatem; ſed potiùs ſummam & conjunctiſſimam operationis Patris & Filii unitatem. theſ: 43. Eſt igitur paralogiſmus, quando concluditur: Filius à ſeiſo nihil poteſt facere, niſi quod Patrem viderit facientem. Ergo Filius non eſt æqualis Patri. Ergo Filius Patre & πλῶς eſt inferior. Cauſa enim quod Salvator ſic locutus fuit, non eſt aliqua inæqualitas; ſed τὰυτὸ τῆς τῆς θεότητος. quia enim unam numero Eſſentiam & potentiam habent Pater & Filius, idcirco nihil poteſt facere, quod non faciat Pater. theſ: 44. Quando verò dicit, niſi quod viderit Patrem facientem, partim originem ſuam à Patre denotat, partim miſſionem ſuam contra diabolicas Iudeorum calumnias, quaſi à Diabolo eſſet, convenienter urget, non verò imitationem quandam innuit. At hîc, præter verba, nihil eſt. Nos verò non explicationem Gravverii nunc curamus, ſed argumenta expectamus. Tanta eſt autem vis hujus locutionis, ut nullo modo infringi poſſit, ob rationem paulò antè allatam, & ſuprà etiam indicatam. Quòd ſcilicet negari non poſſit ſimpliciter de aliquo id, quod reſpectu partis iplius, ejuſque potiſſimæ verum eſt: ideoque Chriſtus dicere nullo modo potuerit, ſe nihil à ſeiſo facere poſſe, ſi omnia à ſeiſo facere, reſpectu divinx naturæ, potuiſſet. Sed adhibet alia adhuc Gravverus, quibus enervet vim iſtorum verborum. Sic enim ait theſ: 45.: Præterea phraſis hæc, à ſeiſo agere, ambigua eſt: à ſeiſo enim agere dicitur aliquis, vel quando ea poteſtate agit, quæ ipſi ita propria & naturalis eſt, ut eam a nullo alio habeat: vel, quando propriâ & naturali potentiâ agit, licet eam ab alio acceperit, & hoc quidam vocant per ſe agere. Poſteriori modo etiam Filius à ſeiſo agere ſeu operari dicitur, quia per ſe & à nemine adjuſtus agit. theſ: 46. Hinc apparet, quod & non à ſeiſo agere bifariam dicatur: vel, propriâ quidem potentiâ; ſed ab alio acceptâ agere: vel, non propriâ; ſed aliena virtute agere. Priori modo Filius dicitur non à ſeiſo agere; ſed non poſteriori. theſ: 47. Fatemur itaque maximè abſurdum eſſe, ſummum Deum nihil poſteriori modo à ſeiſo poſſe facere, ſi enim non eſſet omnipotens; ſed impotens. Hæc argutia Gravverii eſt, quæ quàm vera aut firma ſit, vidcamus. Falſa eſt, quia verba à ſeiſo nulla ratione ei competunt, qui quocunque modo poteſtatem ea, quæ facit, faciendi, ab alio accepit: Imò tacita contradicção in eo latet. Nam qui à ſeiſo facit, iſa nemine accipit quicquam, nec a quoquam dependet: qui verò potentiâ acceptâ aliquid agit, iſa hoc ipſo ab alio dependet, & a ſeiſo facere aliquid dici nequit. Quod animadvertens fortatſe Gravverus, dicit, quosdam hoc vocare per ſe agere. Sed hîc non, quid quidam ſentiant, ſed quid veritaticonſentaneum ſit, expendendum eſt. Differunt autem per ſe

& a ſeiſo

& a seipso facere. potest enim per se agere is etiam, qui ab alio dependet, quatenus scilicet potestatem sibi gratuitò concessam habet. Hoc modo etiam Apostoli per se miracula fecisse dici possunt, qui tamen in omnibus illis perpetrandis a Christo dependebant. Præterea si ad Christum hæc accommodentur, crassa est in illis petitio principii. Sumi enim Gravverus pro concessio, quòd detur talis modus, quo Christus naturaliter a Deo Patre accipere aliquid potuerit, quod nunc in controversia est. Porro dum dicitur, *non a seipso agere*, significare propriam quidem potentiam, sed ab alio acceptam, agere, eadem latent fallacia. Nam a seipso, & acceptam potentiam agere aliquid, invicem pugnant: & si Christum accepisse potentiam a Deo Patre alio modo, quam per gratiam, dicatur, ipsissima petitio principii est. Denique captiosum est dicere, cum non omnipotentem, sed impotentem fore, qui non propria, sed aliena virtute agat. Potest enim virtus, quæ alicujus alterius antea erat, & eatenus aliena dici potest, ita cum altero communicari, ut ejus propria fiat, & ita aliena esse suo modo desinat. Vnde constat, falsò etiam eum dici impotentem, qui aliena virtute agat. Nam quocunque modo agat, agit tamen. Agere autem & impotentem esse, contraria sunt. Omnipotens autem is etiam dici potest, qui virtute secum communicata, & ita propria effecta, agit, quatenus ea potentia communicata talis & tanta est, quæ ad omnia extendatur. Qualis est Christi potentia. Hæc enim, posteaquam Christo communicata est, ita illius propria est, ut ipsius Dei: & in ea omnia extenditur, quæcunq; ad salutem humani generis quoquo modo pertinent, addita ista cautione, quam ipse Apostolus alicubi addit: *Cum dicit, omnia ei esse subjecta, manifestum est, quòd extra eum, qui ipsi subiecit omnia.*

1 Cor. 15. 27.

Porro objicit nostro nomine Gravverus, manere tamen inæqualitatem. Quia Pater simpliciter a seipso: Filius non simpliciter a seipso agere dicatur, & respondet thes. 49. hoc modo: *Nulla inæqualitas. Has diversas loquendi formulas scriptura de Patre & Filio usurpat, non ad exprimendam inæqualitatem Essentia aut potentia; sed partim propter personarum originem, quia, nimirum, Pater a nullo; Filius autem à Patre genitus est, partim propter missionem, quia missus est à Patre ad redimendum genus humanum.* At ego dico: Non rationes explicandas fuisse, quare his diversis loquendi modis Scriptura de Deo Patre & Filio utatur, sed ostendendum, quomodo non semper sint inæquales illi, de quorum altero dicitur, eum nihil posse a seipso facere, de altero verò illud dici, sine blasphemia, non potest? Quomodo hoc ipso inæqualitas naturæ non

innuitur? Quanquam ipsæ etiam rationes, quas affert Gravverus, nihil huc faciunt. Vtraque enim falsissima est, eo sensu, quo eam accipit Gravverus. Nulla enim datur ex essentia Dei generatio: & missio, qualem credit Gravverus, absurda prorsus est. Ex sensu autem nostro & ipsius Christianæ religionis veritatis, quia Filius a Patre originem habet, & ab eo genitus est; & tandem in mundum missus, contrariuntur ejus, quod statuit Gravverus, sequitur. Nam gigni & mitti ab aliquo, non permittit, ut is, qui gignitur & mittitur, sit ejusdem numero essentia, cum eo, qui gignit aut mittit.

Thes: 50. est: *Hoc ipsum comprobare videtur Christus ipse, quando sibüpsi ita propriam potestatem attribuit, ut à seipso etiam agere dicatur, cum Ioh: 10. v: 18. inquit: nemo tollit animam meam à me; sed ego depono eam & τὸ ἐμαυτῶν à meipso: Potestatem habeo deponendi eam & rursus assumendi (textus habet, accipiendi) eam. Hoc præceptum accepi à Patre meo. Hic Christus utrumq; dicit: & quod à Patre potestatem acceperit, & quod à seipso animam deponat, & quod potestatem habeat. Sed hoc exemplum dissimile est illi, de quo hæctenus egimus. Nam Ioh: 5. Christus ait, se nihil posse auctoritate propria facere, sed omnia facere Dei jussu, ut ostenderet, injuriã se culpari, qui sabbatho ægrotum fasset: Ioh: verò 10. ait, se nihil facere coactum, sed sponte sua se animam ponere. Hoc enim postulant verba præcedentia: *Nemo tollit animam meam a me*: quorum antithesis sunt hæc: *ego eam pono a meipso*.*

Thes: 51. est: *Huc pertinet, quod Christus dicit: omnia quæ Pater habet mea sunt, Ioh: 16. v: 15. non quidem eo modo, quo omnia, quæ maritus habet, dicuntur esse uxoris, ut adversarius Anonymus pag: 277. in Refutatione Wueki nugatur, sed ita, ut sit in Patre & Pater in ipso, Ioh: 14. v: 10. cum Patre omnia operetur, Ioh: 5. v: 19. ut, qui ipsum videt, videat & Patrem Ioh: 14. v: 9. ac cum Patre sit unum, Ioh: 10. v: 30. quæ omnia simul sumta, summam Patris & filii unitatem & Essentie & operationis exprimunt. Non negamus, ista Christi verba, Ioh: 16. huc etiam pertinere; concedere etiam possumus, reliqua, quæ citat Gravverus, loca, ad ea explicanda facere; & ista omnia simul sumta, summam Patris & Filii unitatem exprimere: sed non in essentia. In hac enim nulla cujusquã datur cum Deo unitas. Iam enim numero una esse non posset. Restat igitur, Christum ita conjunctum esse cum Deo, ut res creata cum creatore conjuncta esse potest perfectissimè, & non nugari eum, qui, explicans Christi verba, *Omnia, quæ Pater habet, mea sunt*, dicit, hoc modo etiam dici posse, *Omnia, quæ habet maritus, esse uxoris*, ad declarandam scilicet ærtissimam inter utrumque conjunctionem.*

Sed adhuc unam nostram affert objectionem Gravverus, quæ talis est: Pater a nullo est, Filius autem ab aliquo, nempe a Patre. Ergo filius non est absolutè & ἄπλως æqualis Patri, & proinde nec summus Deus. Hanc verò sic refutare conatur thes: 53. *Respondeo: committitur Elenchus causæ. Nam quoquomodo ab alio aliquid habere, non efficit inæqualitatem, aliàs nos non æqualiter essemus homines, ut parentes nostri, à quibus per generationem quicquid naturæ & facultatum humanarum habemus, accepimus; sed ab alio per gratiam & modo simpliciter inferiori habere, quàm quo habet is, à quo accepit, inæqualitatem introducit. Christus autem, quoad divinam naturam, per gratiam non accepit potentiam immensam, quæ ne quidem humanæ naturæ propter unionem personalem attribui potuisset, nisi Christus fuisset æterna & divina hypostasis. Ut igitur nos æquales sumus parentibus nostris, licet per generationem naturam humanam ab illis acceperimus: sic etiam Filius Patri quoad essentiam & potentiam æqualis esse potest, licet eandem ab ipso per nativitatem æternam modo imperscrutabili acceperit. Hic velim Gravverum considerare, quid sit ex mente Aristotelis Elenchus non causæ ut causæ. Nam Elenchus causæ nullus est. Animadvertet autem pro sua eruditione, longè aliam esse istius Elenchi naturam, quàm ea est, cum quis, loco cujusvis veræ causæ, falsam affert. Sed ad rem: Ipsemet Gravverus responsione sua docuit, argumentum nostrum esse firmissimum. Moveri enim non potest, nisi dicatur id, quod est controversum & falsissimum, nempe Christum non per gratiam, sed per æternam nativitatem modo imperscrutabili, potentiam suam consecutum esse. Iam verò, cum ista generatio æterna, nec in scripturis uspiam extet expressa, (unde cognitionem illius ad salutem necessariam non esse constat) nec ex illis iustâ consequentiâ deduci possit (unde etiam apparet, eam ad salutem nec esse utilem, nec veram) & rationi denique sanæ repugnet (unde constat, eam profus esse absurdam:) Scripturæ verò sacræ disertè affirmant: Deum Christo ex gratia, certo tempore, certa de causa, nempe propter obedientiam ad mortem crucis, donasse omnem potentiam, & nomen, quod (est) super omne nomen, quis, nisi mente captus, non intelligit, istud dogma Generationis æternæ, tanquam futile, rejiciendum: hoc verò, quod scriptura sacra expressè tradit, sequendum esse? Nos homines a parentibus omnia accipere, & æqualiter esse homines, ut illi sunt, non est mirum. essentia enim vel natura nostra humana non est una numero, sed specie, ideoque cum aliis communicari potest: at essentia vel natura Dei, non specie, sed numero una est, ideoque cum aliis communicari nequit, & nemo æqualiter absolutè ita Deus esse potest,*

potest, ut Deus ille summus est. Contradictoria enim sunt, Vnum numero esse, & communicari cum alio, vel æquale esse.

Theſ. 54. ait, de reliquis adversariorum exceptionibus, quibus hoc argumentum ab æqualitate Patris & Filii infringere conantur, alibi fusiùs & commodiùs. Sed, ut hîc nihil profecit Gravverus, sic etiam alibi nihil proficiet, quamdiu verum erit, Deum numero unum esse. Hoc enim stante, nemo æqualis absolutè illi esse potest. Qui verò Deo æqualis est, sed non absolutè, is Deus ille unus & summus esse nullo modo potest: Sed & nos alibi fusiùs de ista æqualitate Christi cum Deo egimus, in refutatione scilicet Monstrorum a Smiglecio Iesuita confictorum.

Sed jam, tertium prodeat argumentum Gravveri. Quod theſ. 55. continetur his verbis: *Quicumque absolutè dicitur primus & novissimus, is est verus & æternus Deus, ut patet ex Esaia cap: 44. v: 6 & 7. quis similis meis & cap: 48. v: 12 & 13. Ego primus & ego novissimus: manus quoque mea fundavit terram. Atqui Christus absolutè dicitur primus & novissimus, imò principium & finis Apoc: 1. v: 11. & 22. v: 13. Ergo Christus, est, verus & æternus Deus.* Hujus argumenti utramq; præmissam negamus. Nam multa absolutè dicuntur, quæ tamen restringenda esse, nemo non intelligit: Et Christus, primus & novissimus cum tali additione appellatur, quæ nullo modo permittit, ut absolutè talis sit. Additur enim post verba, *Ego sum primus & novissimus, semel, Ego vivens & fui mortuus, & ecce vivens sum in secula seculorum.* Et iterum, *Hæc dicit primus & novissimus, qui fuit mortuus & revixit.* Certè enim is, qui mortuus fuit, nullo modo absolutè primus & novissimus esse potest. Ait quidem theſ. 56. Gravverus, hoc nihil obstare: sed rationem idoneam non affert ullam. Sic enim ulterius ait: *Nam hæc ut distinctè ac copulativè de Christo proferuntur, sic demonstrari non potest, quod necessariò sint limitatio vel declaratio precedentis versiculi 17. seu quod indicent, cujus respectu Christus dicatur primus & novissimus. Idem respondeo ad v: 8. cap: 2. Hoc namque duntaxat vult: Ego qui fui mortuus, sum etiam idem, qui est primus & novissimus.* Sed nec nos dicimus, indicari illis verbis, & *vivens & fui mortuus*, cujus respectu Christus dicatur primus & novissimus. Novimus enim, aliis de causis Christum ita appellari. Nihilominus, quia Christus, qui primus & novissimus appellatur, ita describitur, & *fui mortuus*, vel, *qui fuit mortuus*, firmissimè hinc concludi affirmamus, eum, qui primus & novissimus, quacunque de causa, est appellatus, non posse esse absolutè primum & novissimum. Nemo enim, nisi homo & persona humana, mori potuit. Homo autem vel persona humana, primus & novissimus

vissimus esse absolutè non potest. Ait porrò, nos excipere, alio sensu de Deo dictum esse, quòd sit primus & novissimus, & alio de Christo, & ad id ita respondet: *verùm hanc suam exceptionem nulla ratione probant, ideoque eadem facilitate rejiciunt, quàm profertur.* At ego non necesse esse ajo, ut sensum; quo de Christo dicatur, eum esse primum & novissimum; explicemus, nedum ut probemus. Satis enim est, si constet, istud de Christo absolutè dici non posse. Quis verò est, qui non intelligat, Christum dici primum & novissimum, respectu illius, quòd enim Christum, hoc est, unctum Dei ac regem reverà constituit. Hoc autem est salus humani generis. Ad hanc enim perficiendam Christus in mundum missus & exaltatus est.

Sed addit, nescio qua methodo (hoc enim novum argumentum est, & tamen thes: 60. de mum quartum numerat) Gravverus thes: 58. nos fateri verbis illis, *Dominus, qui est, qui erat, & qui futurus est, v: 4. cap: 1. notari æternum Deum: hæc verò eadem verba de Christo efferri v: 8. Hoc nos negare ait Gravverus, sed absque ratione: & addit thes: 59. Quæ enim ratio consequentiæ? vers: 4. de Deo Patre accipiuntur: Ergo vers: 8. de Christo non sunt prolata. De Christo autem vers: 8. usurpari, non colligimus ex vocula ἐξ ἧς ἐγὼ εἶπα υἱὸς; sed ex præced: vers: 7. quem de Christo loqui nemo negare poterit, nec ulla vel verisimili saltem conjectura probari potest, quod mutatio personæ sit facta.* At non ita nos argumentamur, ut hic ait Gravverus; nec ita loquitur Anonymus in Refutatione Bellarmini & Wujeki: sed sensus est & vis argumenti. Is qui erat, est, & futurus est; distinguitur v: 4. disertè & absolutè a Iesu Christo; quantus quantus est. Ergo non potest Iesus Christus esse is, qui erat, qui est & qui futurus est. Nam absolutè ab aliquo distingui, & eundem cum eo esse, contraria sunt. Idque in omnibus locis valere debet, quibus a Deo distinguitur Christus, quantus quantus est, ut scilicet ea, quæ de Deo tunc prædicantur, nullo modo possint Christo competere. Vt, exempli causa: Deus ille unus, respectu Christi, quantus quantus est, appellatur Pater ille, ex quo omnia & nos in illum; vel is, qui sedet in throno, in hac Apocalypsi. Ergò Christus nullaratione, is ex quo omnia & nos in ipsum; & sedens in throno, appellari potest. Iam enim essent communia ista verba; & differentiam alicujus ab alio constituere non possent. Deinde verò nonné jure regerere Gravvero possum: *Quæ hæc est ratio consequentiæ? Versiculo 17. de Christo sermo est, Ergo etiam octavo? Ergo ob solam contiguitatem talis sensus alicui loco est affingendus, qui verbis expressis & analogiæ religionis repugnet? Quid verò usitatus est ista persona-*

rum commutatione in literis sacris, præsertim in scriptis Prophetarum, ubi plures unâ personæ introducuntur? Vide inf: cap: 22. v: 12, 13. Ibi enim jam angelus, jam Iohannes loquentes introducuntur, absque ulla mutationis nota. Et rursus v: 16, 17, 8, 20. Et nonné istius mutationis indicium est, quòd v: 7. Iohannes ipse aliquid de Christo loquatur: versiculo autem 8. introducat eum, quem ibi describit, de semetipso loquentem, *Ego sum*, &c. Quemadmodum etiam v: 9. seipsum introducit. Cui adde, quòd de eo, quem v: 8. ita describit, *qui est, & qui erat, & qui futurus est*, dicit, *Dominus Deus ille omnipotens*, quæ verba nusquam Christo tributa leguntur, Dei autem Patris propria sunt nomina & attributa.

Sed nunc quartum argumentum Gravveri audiamus. Sic igitur ait thes: 60. *Quicumque creavit cælum & terram, is est verus & æternus Deus, fatentibus ipsis adversariis. Atqui Filius etiam creavit cælum & terram, Ebr: 1. v: 2. & 10. Ergo Christus est æternus Deus.* & argumento ita proposito ait thes: 61. *Quæ contra Minoris propositionis probationem ab adversariis adferri solent, non solum in conflictu disputationis; sed etiam brevi, Deo volente, fusiùs & commodiùs excutiemus, sicuti & reliqua Deitatem Christi æternam stabilientia argumenta, quæ brevitate gratiâ hîc omittuntur, non quod plura non sint, sed quod plura hoc loco commodè tractari nequeunt.* Ergo & nos hîc subsistemus, si dixerimus, Minorem argumenti hujus ab adversariis *furâs* ex universo codice novi Fœderis, qui de Christo conscriptus est, ne semel quidem posse probari. Vnde saltem hoc constat, dogma hoc ad salutem nullo modo esse necessarium. Quæ verò afferuntur deductiones, quàm sint infirmæ, jam a nostris sufficientissimè, Dei gratia, alibi demonstratum est, & nuper etiam a me reperitum, tum in responsione ad Monstra a Smiglecio Iesuita conficta, tum in refutatione libelli ejusdem Iesuitæ, cui titulum fecit, *Verbum caro factum est*. Summa errorum est. 1. Quòd creationem pro veteri accipiunt adversarii, cum nemo nesciat, hac voce, simpliciter etiâ accepta, sæpenumero novam creationem describi. 2. Vocem *omnia*, universaliter accipiunt, quam tamen ferè semper restringendam esse omnes norunt. 3. Vocem *mundi*, de mundo hoc aspectabili accipiunt, cum tamen & de solis hominibus & de futuro mundo intelligi possit. 4. Secula absolute posita, pro præteritis accipiunt, cum nihil vetet, quominus de futuris intelligantur, imò de futuris intelligenda ea esse, ipsa rerum complexio cogat. 5. Ex eo, quod *per Christum* omnia facta, vel creata, vel quòd Deus *per ipsum* secula fecerit, colligunt, cum esse creationis causam

causam efficientem primariam. Cùm nemo nesciat, huiusmodi locutiones, *per ipsum*, præsertim addito disertè eo, qui per ipsum fecit, nempe Deo, causam instrumentalem significare. Quia verò in creatione prima nullo Deus usus est instrumento, hinc apparet, de alia (ut sic loquar) factione & creatione sermonem esse, cùm ea Christo attribuirur. 6. Id, quòd de Deo dicitur, ad Christum pertinere censetur, etò quòd, ad aliquid de Christo probandum, adducitur testimonium, in quo creationis cæli & terræ fit mentio. Cùm non novum sit, testimonia interdum adduci integra, nec tamen omnia eorum verba ad rem facere. Sed hæc hæctenus. Si quid adversus hæc a Gravvero scriptum ad manus meas pervenerit, quod ab iis, quæ alii scripserunt, diversum aliquid contineat, non gravabor iterum, veritatis defendendæ causa, ad ista sufficienter respondere, donec tandem Deus efficiat, ut omnes agnoscant, Iesum Nazarenum non creatorem, sed filium creatoris esse, ut antiquitatem credidisse Theophilus Banosius, homo Evangelic⁹, cordatè testatur, his verbis: *Talis fuit institutio primitivæ Ecclesiæ: Vnum Deum esse creatorem universitatis, & Christum Iesum, ex virgine natum, filium Dei creatoris, &c.*

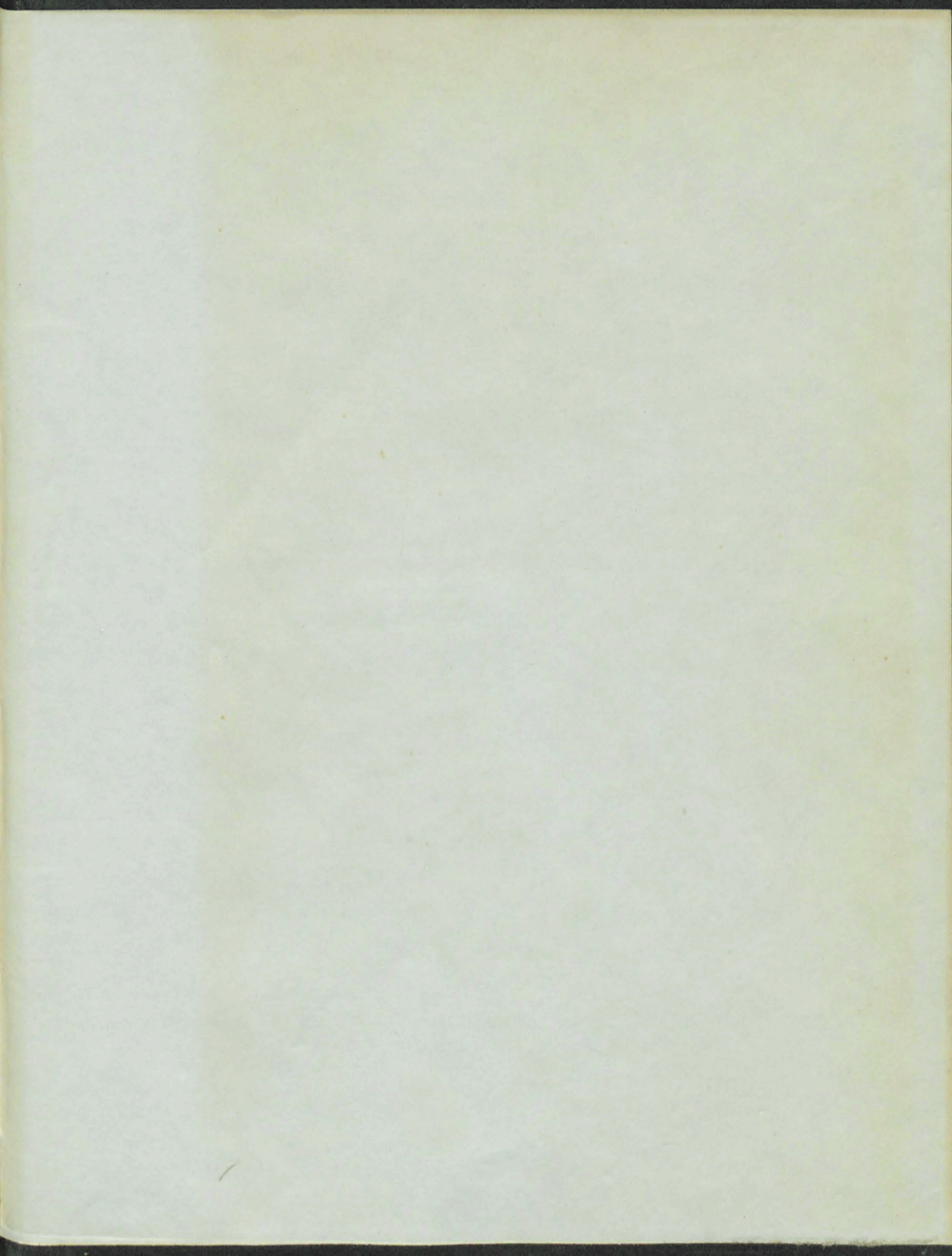
De potestâ civi-
tatis Dei, & Hie-
rarchia Romana.

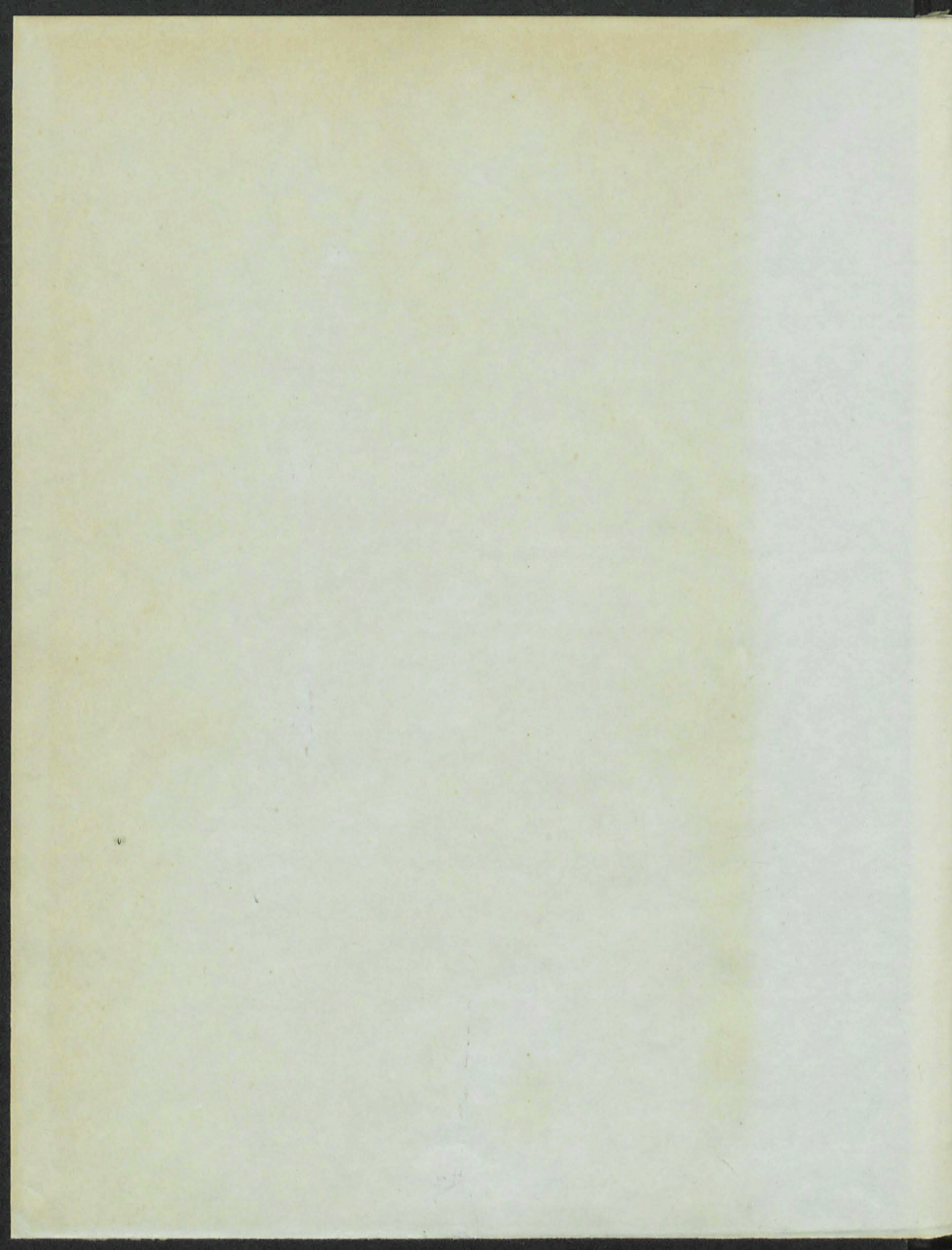

OPRAWĘ WYKONANO

w prac. inż. konserwat.

Biblioteki „Ossolineum“

Data 14.10.69 podpis Urajch

